

*Анна ТЕРТИЧНА,
радниця Посольства України
в Республіці Болгарія*

БОЛГАРСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА В УКРАЇНІ В УКРАЇНСЬКО-БОЛГАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ: ВПЛИВ НА ІМІДЖ УКРАЇНИ В БОЛГАРІЇ

Анотація. У статті розглянуто питання дотримання прав болгарської національної меншини в Україні як елементу формування позитивного іміджу України в Болгарії. Проаналізовано чинні українсько-болгарські договори, які регулюють відносини України і Болгарії у питанні прав болгарських і українських громадян українського походження, а також законодавчої бази Болгарії у сфері державної політики щодо закордонних болгар. Висвітлено вплив питання болгарської національної меншини на політичний діалог між Україною та Болгарією. Окрему увагу приділено питанням забезпечення мовних прав українських етнічних болгар у контексті останніх змін українського законодавства.

Ключові слова: Україна, Болгарія, українсько-болгарські відносини, права національної болгарської меншини, позитивний імідж України.

Болгарські поселення на території сучасної України почали з'являтися наприкінці XVII – на початку XIX ст. як наслідок еміграційних процесів, спричинених перебуванням території Болгарії під османським ярмом, а також довготривалим протистоянням між Російською та Османською імперіями в Причорномор'ї. Залишивши рідні землі в пошуках кращого життя, болгарські переселенці стали заручниками складних геополітичних процесів у XIX–XX ст., тому регіон у різні періоди входив до складу Молдавського князівства, Російської імперії, Молдавської Демократичної Республіки, Української Народної Республіки, Румунії, Радянського Союзу, України й Молдови. Це відповідним чином впливало на соціально-економічне становище болгарських колоній у Бессарабії, ускладнювало збереження національно-культурної ідентичності.

Питання прав і свобод етнічних болгар у Бессарабії з'явилося вперше у двосторонніх відносинах між Українською Народною Республікою та Царством Болгарія після встановлення дипломатичних взаємин відповідно до Українсько-Болгарського Додаткового договору від 12 лютого 1918 року [1]. Напередодні свого від'їзду до Києва перший Посол Царства Болгарії в УНР проф. І. Шишманов у інтерв'ю болгарському віснику «Камбана» 13 квітня 1918 року, присвяченому перспективам українсько-болгарських відносин, зазначав, що «повна свобода, яку Україна гарантує меншинам, дає мені право сподіватися, що можна зробити багато для болгарських колоній в Україні. Ми маємо там тисячі і тисячі наших добрих болгар, які могли б бути гарними посередниками між нами і українцями... Ця багатомільйонна держава не має потреби позбавити самотності один порівняно малий процент свого населення... Сама страждаючи від гніту безоглядної і нищівної політики Україна безсумнівно буде толерантною до наших болгарських колоній, незалежно від того, які з них остаточно залишаться під її владою» [2].

Інформаційне роз'яснення відкритої політики УНР щодо національних меншин фактично одразу стало складником діяльності першого українського диппредставництва в Софії. Підтвердження знаходимо на сторінках започаткованого дипмісією двотижневого видання «Украинско-български преглед» (*Українсько-болгарський огляд*). У статті «Населення України» йдеться, що «Український уряд зумів запровадити повністю новий принцип повної автономії для усякої народності. Така автономія дає кожній меншині юридичну і матеріальну основу розвивати і досягати свої культурно-національні цілі... З впровадженням в життя принципу культурно-національної автономії для усіх народів в Україні, український народ достатньо продемонстрував, що він далеко від того аби зазіхати в який би не було спосіб на свободу інших народів» [3]. Також у публікації відношення національних меншин до Української держави знаходимо позитивне оцінювання етнополітики УНР: «Український уряд відновив дію закону [...] про персональну національну автономію. Лише в самостійній Україні може бути встановлений справжній демократичний порядок, ані [...] Денікінська “єдина і неділима Росія”, ані більшовицька “радянська республіка” не принесуть справжнього демократичного режиму, а підживлять лише жахіття чорної реакції» [4]. Такі роз'яснення були важливими для формування позитивного іміджу УНР, з огляду на необхідність розширення кола підтримки серед міжнародних партнерів в умовах складних процесів Української революції 1917–1921, утвердження й розбудови державних інститутів влади на тлі протистояння постімперським амбіціям сусідньої Росії.

Після більшовицької окупації території УНР проголошена в СРСР 1923 року політика коренізації для «втягнення болгарської етнічної меншини до радянської системи та її ідеологічної надбудови» тривала недовго [5].

Уже протягом 1933–1937 відбулося згортання національної освітньої, літературно-мистецької, театральної та іншої діяльності, що стосувалося й етнічних болгар на українському півдні. Право на відродження вивчення рідної мови, історії, збереження ідентичності етнічні болгари здобули лише після відновлення Україною незалежності 1991 року [6].

Як стверджує болгарська дослідниця М. Білга, у часи соціалізму для Болгарії інтерес становили переважно закордонні болгар на Заході. Питанням етнічних болгар у Радянському Союзі Болгарія практично нехтувала заради «братніх відносин з СРСР та зобов'язань перед соціалістичним інтернаціоналізмом» [7]. З приходом демократичних змін 1989 року зовнішня політика Болгарії звільнилася від нав'язаного їй у попередній період статус-кво щодо невтручання в питання болгарської діаспори в Бессарабії, Таврії та Криму.

Особливо помітну роль у формуванні державної політики Болгарії щодо закордонних болгар відіграв неурядовий сектор, зокрема низка провідних болгарських інтелектуалів, які в період «перебудови» М. Горбачова розпочали відроджувати контакти бессарабських болгар з історичною батьківщиною. У січні 1990 року вони створили товариство зі зв'язків із бессарабськими й таврійськими болгарами «Родолубец» (*Родлюб*). Саме завдяки їхній наполегливості в Болгарії почала формуватися державна освітня політика щодо своєї діаспори, зокрема стосовно надання права на безкоштовне навчання у вищих навчальних закладах й закордонних болгар. Іншою метою діяльності товариства «Родолубец» стала популяризація історичної долі, захисту прав та підтримання збереження ідентичності, мови, культури болгар, які проживають на території України, Молдови та інших держав пострадянського простору [8].

Питання національної болгарської меншини в Україні вже на старті відновлення українсько-болгарських дипломатичних відносин набуло ознак позитивного чинника їх подальшого розвитку, з огляду на створення Україною умов для збереження національної самобутності етнічних болгар. Під час візиту Президента Л. Кравчука до Болгарії в жовтні 1992 року болгарське керівництво одразу позитивно оцінило відкритість України до діалогу та готовність дотримуватися міжнародних стандартів у цій сфері. Під час спільної пресконференції, після підписання згаданого Договору, Президент Ж. Желев заявив, що питання меншин в Україні вирішується демократично, тож як проблеми його просто немає [9].

Права болгарської національної меншини у двосторонній договірно-правовій базі. Зважаючи на відчутну чутливість болгарського суспільства до теми закордонних болгар в Україні, які були й залишаються їхньою найчисельнішою та найстарішою історичною діаспорою, гарантування прав етнічної, мовної, культурної та релігійної самобутності осіб

болгарської національності та української національності закріплено в українсько-болгарських міжнародних договорах. Так, уже в першому двосторонньому документі, Протоколі про встановлення дипломатичних відносин від 13 грудня 1991 року, зафіксовано повагу до прав і свобод людини, включно з правами національних меншин, принципів гуманізму та демократії [10]. Стаття 9 Договору про дружні відносини і співпрацю, підписаному в Софії 5 жовтня 1992 року Президентами України Л. Кравчуком та Болгарії Ж. Желевим, закріплює зобов'язання сторін створити згідно з міжнародними стандартами «необхідні умови і вживати спеціальних заходів щодо збереження та розвитку етнічної, мовної, культурної та релігійної самобутності, гарантованого здійснення прав усіх осіб української національності, які постійно проживають на території Республіки Болгарії, і осіб болгарської національності, які постійно проживають на території України». Також Україна й Болгарія домовилися сприяти вивченню мови представниками таких груп, ознайомленню з культурою, традиціями одна одної, а також полегшувати в межах свого законодавства заснування та діяльність таких організацій [11].

Стаття 1 Угоди між Урядом України та Урядом Республіки Болгарія про співпрацю в галузях освіти, науки й культури, підписаної 5 жовтня 1992 року, фіксує прагнення заохочувати вивчення болгарської мови в навчальних закладах України та української в Республіці Болгарія. Стаття 6 цієї ж Угоди передбачає державну підтримку та взаємодію «для збереження та розвитку національної, мовної та культурної самобутності осіб української національності, що постійно проживають у Республіці Болгарія, а також осіб болгарської національності, що проживають на території України – бессарабських, кримських та приазовських болгар і гагаузів» [12].

Угода між Міністерством освіти України й Міністерством науки й освіти Республіки Болгарія, підписана 9 грудня 1994 року в м. Києві під час першого візиту Президента Болгарії Ж. Желева, зафіксувала низку взаємних зобов'язань сторін [13].

Відповідно до положень міжвідомчої Угоди Міністерствами освіти і науки України й Болгарії зафіксовано намір сторін укладати окремі Протоколи про співпрацю та обмін на відокремлені періоди, неабияку увагу в яких приділено питанням навчального процесу українських громадян болгарської національності.

Права болгарської національної меншини в Україні на збереження власної культури регулюються Протоколом між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури Республіки Болгарія про співпрацю, підписаним 30 січня 2003 року в Києві. Зокрема стаття 6 закріплює готовність двох країн сприяти «створенню умов для національної самобутності осіб української національності, що є громадянами Респу-

бліки Болгарія, та, відповідно, осіб болгарської національності, що є громадянами України», а також підтримувати діяльність українських культурних спілок у Болгарії та болгарських культурних спілок в Україні [14].

Високе оцінювання створеним Україною умовам для збереження та розвитку національної самобутності та культури етнічних болгар, які є «важливим чинником розвитку двосторонніх відносин» закріплено в прикінцевих положеннях Декларації про подальший розвиток та поглиблення співпраці між Україною та Республікою Болгарія, підписаній під час офіційного візиту Президента України Л. Кучми до Болгарії 24 березня 1998 року [15].

У липні 2000 року під час офіційного візиту прем'єрміністра України В. Ющенка до Болгарії було підписано окремий міжвідомчий Протокол про статус та умови діяльності Болградської гімназії ім. Г.С. Раковського. Документ було укладено в розвиток попередніх зобов'язань України, згідно з Угодою між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і науки Республіки Болгарія щодо відкриття навчального закладу [16]. Українська сторона зобов'язалася відродити гімназію як престижний навчальний заклад для задоволення освітніх і мовних потреб громадян України болгарського походження, з його підпорядкуванням управлінню освіти Одеської обласної державної адміністрації та фінансуванню з українського державного бюджету. Поруч із навчанням болгарською мовою в гімназії передбачено поглиблене вивчення української мови, історії та культури. Болгарська сторона взяла на себе зобов'язання сприяти підвищенню кваліфікації педагогічного складу гімназії, а також забезпечити направлення досвідчених викладачів із болгарської мови, літератури, історії, музики та інших навчальних предметів.

Загальний аналіз чинних двосторонніх українсько-болгарських договорів свідчить про доволі ґрунтовне врахування потреб і прав болгарської національної меншини в Україні. І якщо базовий Договір про дружні відносини і співпрацю закріплював взаємні зобов'язання сторін щодо громадян України болгарського походження і громадян Болгарії українського походження на підставі принципу взаємності, то в подальших документах з'являються відокремлені положення про навчання і стажування виключно українських громадян болгарської національності. Протокол про Болградську гімназію ім. Г.С. Раковського став фактично першим документом з одностороннім виявом доброї волі України відродити Болградську гімназію, з огляду на її історичну роль та внесок багатьох її вихованців у розвиток культури, освіти і науки України та Болгарії. На практиці повна відповідність українсько-болгарських зобов'язань у цій сфері відповідно до принципу взаємності неможлива, оскільки на території Болгарії немає чисельної й компактної української історичної діаспори. Тож з підписанням Протоколу про Болградську гімназію за Україною закріпилося уяв-

лення як про прихильну «другу батьківщину» для болгарської діаспори, яка зберегла старі діалекти болгарської мови, а також стародавні обряди та звичаї.

Державна політика Болгарії щодо закордонних болгар. Формування інституціональної вертикалі органів влади в Болгарії, відповідальних за політику щодо закордонних болгар, а також ухвалення відповідної законодавчо-нормативної бази тривало впродовж 1990-х років, і продовжилося у 2000-х роках.

1992 року було створено Агентство з питань болгар за кордоном (переіменована у 2000 році в Державне Агентство), координаційний урядовий орган, до компетенції якого входить підтримання зв'язків із болгарами за кордоном, фінансування й координація вивчення їхніх проблем, надання допомоги для болгарських спільнот та культурно-освітніх осередків, розроблення нормативних і законодавчих актів, координація діяльності міністерств та відомств тощо. Агентство розробило проект Національної стратегії розвитку болгар і болгарських спільнот за кордоном, яку було ухвалено 2014 року [17].

Упродовж останнього десятиліття, через суттєве погіршення демографічної ситуації в Болгарії внаслідок масового відтоку «мізків» та «робочих рук» до країн Західної Європи, Агентство приділяє увагу питанням повернення болгарських емігрантів на Батьківщину та ініціює розроблення відповідних нормативних актів для заохочення рееміграції болгарської діаспори, передусім із країн Східної Європи.

Агентство створило реєстр організацій етнічних болгар за кордоном, який розміщено на її вебсайті. Станом на 2019 рік у реєстрі є 77 болгарських організацій, установ чи редакцій масмедіа, які діють в Україні. Водночас серед них вказано товариства, які зареєстровано до незаконної російської окупації Автономної Республіки Крим 2014 року [18]. Єдиною всеукраїнською організацією болгар в Україні, відповідно до визначень ст. 3 Закону про болгар, що проживають за межами території Болгарії, є Асоціація болгар в Україні, з реєстрацією в м. Одеса, на чолі з головою, народним депутатом України А. Кіссе [19]. Саме ця Асоціація є представником інтересів болгарської національної меншини в Україні в офіційних контактах із болгарськими державними органами. Такий законодавчо закріплений статус став наслідком неузгоджених і несистемних контактів із представниками різних товариств болгарської діаспори, що ускладнювало формування цілісної картини про реальний стан та потреби болгарських осередків у різних країнах світу.

У вищому законодавчому органі, Народних Зборах Болгарії, діє Комісія з питань політики щодо закордонних болгар, яка підтримує активні контакти з головою Асоціації болгар в Україні А. Кіссе. На рівні пре-

зидентської інституції питання закордонних болгар входять до компетенції віцепрезидента Болгарії. Як стверджує дослідниця М. Білга, усі болгарські віцепрезиденти відвідували місця компактного проживання етнічних болгар в Одеській і Запорізькій областях України, окрім А. Семерджієва (1990–1992) [20]. Офіційно питання співпраці із закордонними болгарами до компетенції віцепрезидента передав Президент Болгарії П. Стоянов (1997–2001). 2018 року в Адміністрації Президента Болгарії з ініціативи віцепрезидентки Л. Йотової було створено громадську Раду з роботи з болгарами закордоном [21], до складу якої також увійшли активісти товариства «Родолубец» та представники Центру бессарабських болгар у Болгарії.

Сприяння етнічним болгарам – представникам історичних болгарських діаспор надає і створена 2007 року фундація «Българска памет» (Болгарська пам'ять) на чолі з М. Врабевським. Її метою є утвердження сучасної європейської ідеї збереження національної ідентичності в площині європейської належності Болгарії через реалізацію «ініціатив у сфері європейської інтеграції молодих людей із Болгарії, Сербії, Північної Македонії, Албанії, Молдови й України», а також освітніх проєктів соціалізації молоді – представників болгарських громад історичної діаспори [22]. Керівництво організації активно співпрацює з болгарськими депутатами в Європейському Парламенті. Завдяки співпраці фундації з Асоціацією болгар в Україні щорічно десятки українців болгарського походження беруть участь у семінарах у м. Варна за сприяння представництва ЄС у Болгарії.

Державна політика Болгарії щодо болгар закордоном, зокрема і в Україні, регулюється такими законами та підзаконними актами: Законом щодо болгар, які проживають поза межами Болгарії [23]; Законом про болгарське громадянство [24]; Законом про іноземців у Республіці Болгарія [25]; Законом про дипломатичну службу [26]; Постановою № 103/1993 р. Міністерської ради про здійснення освітньої діяльності серед болгар за кордоном [27]; Постановою № 334/2011 р. Міністерської ради про болгарські недільні школи за кордоном та новою постановою № 90/2018 р. [28]; Рішенням № 465/2011 р. Міністерської ради про створення Постійної міжвідомчої комісії з питань освітньої діяльності серед болгар за кордоном [29]; Національною стратегією щодо болгарських громадян та історичних болгарських спільнот [30]; Національною стратегією у сфері міграції, надання притулку й інтеграції (2011–2020 рр.) [31].

На рівні виконавчої влади питаннями закордонних болгар опікуються також Міністерство закордонних справ та Міністерство освіти і науки Болгарії, яке стало головним органом впровадження державної політики зі збереження національної ідентичності болгар.

За даними болгарського експерта з питань освіти закордонних болгар Е. Міланова (члена товариства «Родолубец»), завдяки удосконаленню державної політики щодо болгарської діаспори в період 1990 до 2015 року у вступних кампаніях на навчання в болгарських вищих навчальних закладах узяли участь 3308 випускників українських шкіл болгарського походження. З них на навчання було прийнято 2193 особи. Сталою є тенденція до зростання інтересу серед українських громадян із болгарським походженням до отримання вищої освіти в Болгарії. Якщо у 1990–1991 навчальному році було подано 62 заяви від потенційних вступників-шукачів державної болгарської стипендії (зараховано 50), в 1999–2000 н.р. було 135 охочих (зараховано 57), а у 2015–2016 н.р. їхня кількість склала 213 (зараховано 179) [32]. За 25 років МОН Болгарії зарахувало на навчання в аспірантурі 54 українських громадян, а також прийняло на спеціалізацію 122 особи з України. У період з 1988 до 2004 року Міністерство освіти і науки Болгарії забезпечило проходження курсів підвищення кваліфікації для 4198 українських вчителів, які викладають болгарську мову закордонном. Протягом 1989–2016 років Міністерство освіти і науки Болгарії спрямувало як лекторів з болгарської мови, літератури та інших дисциплін до середніх та вищих навчальних закладів України 75 викладачів (30 осіб у Запорізьку область, 42 – в Одеську та 3 – в Київську область) [33].

2016 року Міністерська рада збільшила кількість квот для закордонних болгар, яких зараховують на безкоштовне навчання в болгарських університетах, із 400 до 1000 місць 2018 року їхню кількість було подвоєно – до 2000 місць. У навчальному 2017–2018 році найбільше квот припадало саме на зарахованих студентів з України – 222 особи з 1000, а в навчальному році 2018–2019 було передбачено квоту в 430 місць для українських болгар. За проведення процедури добору кандидатів на державні освітні стипендії відповідає дирекція «Освіта закордонних болгар та мережа шкіл» Міністерства освіти і науки Болгарії. Кошти на виплату стипендій і витрати на навчання студентів згідно з Постановою 103/31.05.1993 виділяються із бюджетів вищих навчальних закладів системи освіти.

Одночасно в структурі МОН Болгарії дирекція «Міжнародна співпраця» відповідає за направлення лекторів болгарської мови й літератури до українських вищих навчальних закладів України, де відкрито спеціальності «Болгарська мова й література» та «Болгарська філологія». Станом на 2018 рік болгарські лекторати було запроваджено в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка, у Львівському національному університеті ім. Івана Франка, Одеському державному університеті ім. І.І. Мечникова та Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького. Умови направлення болгарських лекторів на роботу за кордон збігаються із загальними нормами направ-

лення дипломатів у довготермінове закордонне відрядження й регулюється окремим Наказом Міністерства освіти і науки Болгарії [34]. Єдиним нерегульованим моментом є те, що немає зарахування стажу роботи болгарських лекторів на час закордонного відрядження, що викликає незадоволення педагогів, яких направляють за кордон.

МОН Болгарії спрямовує до освітніх закладів із викладання болгарської мови навчальну та методичну літературу, забезпечує оформлення й направлення на роботу лекторів болгарської мови, літератури, болгарської історії, болгарської музики й народних інструментів, організовує курси підвищення кваліфікації для педагогів та лінгвістичні практики для учнів і студентів, приймає на безоплатній основі дітей болгарських історичних діаспор у літні табори, які проводяться в Болгарії. Цей досвід Болгарії може бути корисним для України в контексті подальшого удосконалення державної політики у сфері забезпечення та підтримки викладання української мови закордоном, а також нормативного врегулювання діяльності лекторів української мови, яких скеровують на роботу до іноземних ВНЗ за двосторонніми договорами про обмін у галузі освіти зазвичай без виплати заробітної плати чи компенсаційних виплат з української сторони.

За статистикою МОН Болгарії, наприкінці 2017 року болгарську мову в Україні викладали в 42 державних середніх школах, а також 57 недільних школах, які діють при об'єднаннях етнічних болгар. 2017 року МОН Болгарії виділило на підтримку діяльності недільних болгарських шкіл в Україні понад 1,2 млн. левів (що в еквіваленті дорівнює орієнтовно 600 тисяч євро) [35]. Ба більше, МОН Болгарії підтримує проведення й позанавчальних заходів для стимулювання збереження національної самосвідомості, побуту, культури завдяки програмі «Рідна мова й культура за кордоном», яку було запроваджено 2009 року [36]. Програма реалізовується на конкурсній основі між аплікантами, які подають свої проекти на розгляд до МОН Болгарії.

Питання прав болгарської національної меншини в Україні на сучасному етапі українсько-болгарських відносин. Після відкриття Посольства України в Болгарії в травні 1993 року українські дипломати активно використовували тему болгарської спільноти як елемент формування позитивного іміджу молодій державі. Українське диппредставництво в Софії розпочало системну інформаційно-комунікативну діяльність для підтвердження відкритості політики України щодо національних меншин. Окрім активної інформаційно-розсіювальної роботи під час зустрічей із болгарськими політиками, з певною періодичністю на сторінках щомісячного Інформаційного бюлетеня диппредставництва (*«Информационен бюлетин «Україна»*), що видався болгарською мовою, публікували матеріали про ухвалення Верховною Радою України Закону про національні менши-

ни [37], який презентували в Болгарії як один із найбільш прогресивних Європі та такий, що створює болгарській національній меншині можливості для національно-культурного розвитку і відродження самобутності. Для отримання більш докладної інформації Посольство України в Софії налагодило співпрацю з новоствореною газетою болгарської меншини «Роден край» у м. Одеса (виходила друком як додаток до «Голосу України»), матеріали якої передруковували на сторінках Інформаційного бюлетеня української дипмісії. Завдяки цьому болгарські читачі могли дістати інформацію про такі важливі для українських етнічних болгар події: створення восьми національно-культурних товариств болгар у Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській області, на території АР Крим та у м. Київ; заснування Асоціації болгарських товариств в Україні; запровадження викладання болгарської мови в Болградській гімназії; видання болгарськомовного тижневика «Роден край» для читачів Одеської області як додатка до газети «Голос України»; транслявання передач болгарською мовою на Одеському телебаченні; створення болгарських фольклорних колективів; відкриття фольклорно-етнографічного центру «Старовинна болгарська хата» в с. Делень, Одеської області [38]; виділення коштів із запорізького обласного бюджету на потреби болгарських культурних товариств; проведення форуму болгаристів та Дріновських читань у Харкові [39]. Друкувалися також статті про історію переселення болгар на українські землі наприкінці XVIII ст., їхній внесок у соціально-економічний розвиток південних регіонів України, а також очікування етнічних болгар проактивної політики Болгарії щодо своєї діаспори закордоном.

Для посилення позитивного іміджу України в контексті теми бессарабських і таврійських болгар було застосовано прийом підкресленого контрастування її актуальної політики щодо відновлення прав на збереження національної самобутності, як порівняти з недружньою до національних меншин політикою Радянського Союзу [40], керівництво якого, починаючи з 30-х років XX ст. демонтувало механізм збереження національної ідентичності, зокрема й етнічних болгар. Українські дипломати також брали участь у святкуванні Дня бессарабських болгар (29 жовтня), який було запроваджено товариством «Родолюбец» для популяризації інформації про українських болгар та привернення уваги болгарської громадськості до їхніх потреб та очікувань відновлення активних контактів з історичною батьківщиною.

У грудні 1995 року в співпраці із софійським товариством «Родолюбец» було видано збірку болгарських народних казок «Везуча Неда», зібраних свого часу в Бессарабії та Таврії академіком Н. Державіним та опублікованих наприкінці XIX ст. Упорядники видання Ельза та Іван Стоянови підготували словник місцевих слів бессарабських і таврійських болгар, а на-

родні приказки відбивали трансформації, яких зазнали болгарські казки під впливом культури, мови та творчості народів, поруч із якими співіснували болгарські громади: українців, росіян і молдован. Книга мала резонанс у наукових, освітніх та культурно-мистецьких колах Болгарії та стала своєрідним підтвердженням взаємопроникнення культур і доказом дружніх зв'язків між Україною та Болгарією [41].

Болгарія й Україна стали підписантами Рамкової конвенції щодо захисту національних меншин (1995). Через складну суспільно-політичну дискусію щодо наявності «національних меншин», яка передувала ратифікації цього документу в Болгарії, болгарська держава утрималася від приєднання до Європейської хартії регіональних мов або мов меншин. Та це не перешкоджало болгарському політичному керівництву з пильністю стежити за процесом ратифікації й застосування цього документа Україною (Україна підписала Європейську хартію регіональних мов або мов меншин 2 травня 1996 року, яка набула чинності в Україні 1 січня 2006 року).

Болгарська сторона підтримала прийняття Закону України про основи державної мовної політики, який набув чинності в серпні 1992 року й надавав статусу регіональної всім мовам національних меншин у тих регіонах компактного проживання, де вони мали частку понад 10% населення. Болгарська отримала статус регіональної в Болградському та Арцизькому районах Одеської області, що давало право етнічним болгарам на використання рідної мови в державних інституціях та суспільних місцях. Рішення Верховної Ради України від 23 лютого 2014 року про скасування цього закону як такого, що порушує норми вживання державної української мови, одразу після завершення Революції Гідності, було сприйнято болгарськими політиками як намір поглибити процес «українізації» та суттєву загрозу мовним правам українських етнічних болгар.

8–9 листопада 2013 року Міністр закордонних справ Болгарії К. Вігенін прибув з офіційним візитом в Україну. У межах програми перебування відвідав м. Одесу, де зустрівся з керівництвом області, представниками болгарської спільноти, відвідав кафедру болгарської мови в Одеському університеті ім. І.І. Мечникова. а також поклав квіти до пам'ятника болгарським просвітянкам Св. Кирилу й Мефодію. За підсумками переговорів із вищими українськими посадовцями в Києві він зазначив, що Україна як стратегічний партнер посідає «важливе місце у зовнішньополітичних пріоритетах Болгарії», а «двосторонні відносини не мають відкритих питань» [42].

Одразу після падіння режиму В. Януковича, Міністр закордонних справ К. Вігенін одним із перших привітав А. Децицю з призначенням на посаду в.о. Міністра закордонних справ України та зробив особливий акцент у вітальному листі на чисельній болгарській діаспорі, яка є інтегрованою в українське суспільство і зробила значний внесок у розвиток країни. [43].

Проживання на території України численної болгарської діаспори було одним із головних чинників формування позиції Болгарії щодо окупації АР Крим та російської збройної агресії на Донбасі. Болгарська держава однією з перших підтримала державний суверенітет та територіальну цілісність української. 1 березня 2014 року Міністр К. Вігенін оприлюднив спеціальну заяву, висловивши занепокоєння через рішення Ради Федерації РФ дозволити використання російських збройних сил на території України в Автономній Республіці Крим. Він застеріг від кроків, які б могли загрожувати територіальній цілісності та суверенітету, а також дестабілізувати регіон [44].

2 березня 2014 року в інтерв'ю Болгарському національному радіо Міністр К. Вігенін повідомив, що потенційний воєнний конфлікт може торкатися й інтересів Болгарії, яка є безпосередньо поруч до подій, окрім цього в Україні проживає 250 тисяч українців із болгарським походженням, а в Криму – 5-тисячна болгарська спільнота, тому «Болгарія не може бути стороннім спостерігачем, а має займати активну позицію» [45]. 4–5 березня Міністр К. Вігенін вчергове здійснює візит до України, де проводить зустрічі з в.о. президента О. Турчиновим та в.о. Міністром закордонних справ А. Дешицею. Питання дотримання прав болгарської національної меншини знову перебувало в центрі уваги. Під час перебування в Києві болгарський міністр вшанував пам'ять загиблих українських героїв під час Революції Гідності, а в Одесі, де проживає найбільша кількість етнічних болгар, провів зустрічі з новопризначеним керівництвом області [46].

Сподівання, що права національних меншин в Україні будуть захищеними відповідно до європейських стандартів, висловив також Президент Болгарії Р. Плевнелієв під час телефонної розмови з новообраним Президентом України П. Порошенком 28 травня 2014 року. [47].

Намір сприяти врегулюванню ситуації та недопущенню відкритого воєнного протистояння знайшов своє втілення в рішенні уряду Болгарії від 19 листопада 2014 року про виділення 50 тис. євро фінансової допомоги Україні через Міжнародний Червоний Хрест. Частина цих коштів було передбачено для болгар на Донбасі та в Одеській області [48]. Окрім цього, Болгарія скерувала 8 своїх спостерігачів до Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні [49].

Питання прав і свобод болгарської діаспори в Україні залишалось у фокусі подальших політичних контактів на рівні міністрів закордонних справ. Під час офіційного візиту до Болгарії в лютому 2015 року Міністру закордонних справ України П. Клімкіну довелося спростовувати «фейки» російської пропаганди про нібито примусову мобілізацію етнічних болгар. Його запевнення, що за час мобілізаційної кампанії до лав українського війська було призвано 20 українців етнічного болгарського походження із загальної чисельності приблизно 200 тисяч осіб, зняли ознаки

напруги в болгарському суспільстві довкола цього питання [50]. Чергові гарантії щодо забезпечення прав болгарської національної меншини болгарська держава дала під час робочого та офіційного візитів Президента Р. Плевнелієва в Україну 26 березня та 7–8 липня 2015 року відповідно. Болгарський президент висловив вдячність Україні за політику сприяння вивченню болгарської мови [51].

Ознайомленню зі станом задоволення прав болгарської національної меншини було присвячено спільний робочий візит міністрів закордонних справ України П. Клімкіна та Д. Мітова в Одеську область 5–6 липня 2015 року. В результаті конструктивного українсько-болгарського діалогу 2015 року, телевізійний болгарський канал БНТ розпочав свою трансляцію в Одесі та Ізмаїлі, що створило якісно нові умови для збереження духовної й культурного зв'язку етнічних болгар з історичною батьківщиною. За оцінюванням болгарської сторони, українські громадяни з болгарською самосвідомістю в такий спосіб здобули можливість підвищити свою інформованість щодо ЄС і НАТО, і будуть сприяти руху України європейським шляхом [52].

На спільній пресконференції під час офіційного візиту до Болгарії Президента України П. Порошенка 30 червня Президент Болгарії Р. Плевнелієв, разом із запевненнями в підтриманні територіальної цілісності України та євроінтеграційних прагнень українського народу, високо оцінив етнополітику української держави. Він висловив вдячність українському урядові за повагу й добре ставлення до болгарської спільноти. «Болгарська спільнота є природнім мостом між українським і болгарським народом, а представники болгарської національної меншини – працюючі лояльні громадяни України», – підкреслив глава болгарської держави. Також Р. Плевнелієв висловив очікування, що Болградський район Одеської області не буде розформовано унаслідок адміністративної реформи в Україні, оскільки він є центром болгарського духу в Одеській області [53].

Питання прав болгарської національної меншини не зникло з двостороннього порядку денного, ба більше, почало набувати ознак проблемного після ухвалення Верховною Радою України 5 вересня 2017 року Закону України «Про освіту», який було прийнято як обмеження прав на вивчення рідної мови після 4 класу в середніх школах та порушення норм українського законодавства, передбаченого Законом «Про національні меншини». Віцепрем'єр-міністр, Міністр закордонних справ Болгарії Е. Захарієва приєдналася до листа своїх колег з Греції, Румунії та Угорщині, адресованого Міністру закордонних справ України П. Клімкіну, із закликом не запроваджувати обмеження вивчення рідної мови. За дорученням Міністра Е. Захарієвої було викликано українського дипломата, якому висловлено стурбованість болгарської сторони через новоухвале-

ний закон у контексті його наслідків для болгарської національної меншини. У відповіді було наголошено, що новий освітній закон не обмежує права болгарської національної меншин на вивчення рідної мови, а його ціллю є «зміцнення» вживання української мови як державної [54].

19 вересня 2017 року в приміщенні Народних Зборів Болгарії відбулася спільна пресконференція спікера парламенту Д. Главчева та Посла України М. Балтажи, який запевнив болгарську громадськість, що новий освітній закон не впливає на мовні права болгарської спільноти в Україні, натомість покликаний посилити вивчення державної української мови, що дасть змогу представникам нацменшин кращим чином інтегруватися в українське суспільство [55].

Особисто переконатися в тому, що новий Закон про освіту не обмежує прав болгарської меншини в Україні зміг Голова Народних Зборів Болгарії Д. Главчев під час свого робочого візиту до Запорізької та Одеської області 23–24 вересня 2017 року. Болгарський спікер узяв участь в урочистостях із нагоди 155-ї річниці переселення таврійських болгар та провів зустрічі із представниками регіональної влади та активістами болгарської спільноти [56]. За підсумком перебування в Україні парламентська делегація Болгарії повідомила про отримані гарантії щодо прав болгарської меншини на навчання рідною мовою [57].

У результаті активного двостороннього діалогу довкола «мовного питання» 1 листопада 2017 року в Одесі відбулася зустріч Міністра освіти і науки Л. Гриневич із болгарським колегою К. Вилчевим, під час якої було розглянуто заходи з розширення мережі викладання болгарської мови в українських середніх школах. Відповідно до досягнутих домовленостей 26 квітня 2018 року Міністр освіти і науки України Л. Гриневич підписала в Софії міжвідомчу Декларацію про право болгарської національної меншини на вивчення рідної мови. Сторони також домовилися деталізувати питання вивчення болгарської мови в середніх школах у місцях компактного проживання болгарської національної меншини в новому протоколі про співпрацю й обмін між МОН двох держав на наступний чотирирічний період [58]. Широке висвітлення в болгарських ЗМІ результатів перебування Міністра освіти і науки України в Болгарії та її спільної пресконференції з віцепрезидентом РБ В. Сімеоновим щодо чітких гарантій вивчення рідної мови для представників болгарської діаспори в Україні дало змогу нормалізувати українсько-болгарський політичний діалог та уникнути небажаних ускладнень для двосторонніх взаємовідносин.

Про успішність української дипломатії у цьому напрямі свідчить те, що немає гострого реагування офіційних осіб Болгарії на новий Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 25 квітня 2019 року [59]. Проте Болгарія як держава-член Європейського Сою-

зу у межах європейських інституцій, загалом демонструючи послідовну підтримку державного суверенітету й територіальної цілісності України, і далі зазначає важливість гарантування прав національних меншин, особливо під час проведення реформ у сфері освіти» [60]. Болгарський уряд надає важливого значення підтвердженню зобов'язань сторін щодо збереження статусу адміністративного центру за Болградським районом Одеської області та відкриття болгарської школи в м. Одеса, про що йшлося під час зустрічі новообраного Президента України В. Зеленського з віцепрем'єр-міністром Болгарії М. Ніколовою 20 травня 2019 року [61]. Це вказує на підвищення важливості проблематики болгарської діаспори за кордоном для чинного уряду Болгарії і збереження акценту на правах етнічних болгар у двосторонніх відносинах з іншими державами, передусім із кандидатами на членство в ЄС – Сербією, Північною Македонією та Албанією.

Попри те, що правове регулювання захисту прав національних меншин в Україні здійснюється відповідно до міжнародних стандартів, це питання залишалося на порядку денному відносин з іноземними державами, серед яких є й Болгарія.

Завдяки активному політичному діалогу та відкритості вищого українського керівництва до обговорення питань прав болгарської національної меншини впродовж 2000-х років Україні вдавалося уникати небажаного негативного впливу на її імідж у Болгарії. Контрастна толерантність України щодо національних меншин у порівнянні з репресивною політикою СРСР сприяла позитивним оцінкам та коментарям від вищих посадовців Болгарії та загальним станом забезпечення культурних, освітніх та інформаційних потреб етнічних болгар в Україні.

Після ухвалення Верховною Радою України Законів України «Про освіту» 2017 року Україні вдалося вибудувати послідовний діалог із болгарським керівництвом та упередити перетворення цього питання в проблемне. Підписання Декларації про забезпечення прав особам, які належать до болгарської національної меншини в Україні вивчати рідну мову та навчатися рідною мовою [62] випередило появу небажаних реакцій болгарського політикуму на новий Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», ухвалений у квітні 2019 року.

Болгарські лідери неодноразово висловлювали позитивну оцінку етнополітики України. Втім з огляду на зростання націонал-патріотичних настроїв у болгарському суспільстві, а також з урахуванням збільшення фінансових зобов'язань уряду Болгарії в задоволенні культурно-освітніх потреб закордонної діаспори, можемо прогнозувати подальше посилення уваги до захисту прав етнічних болгар закордоном. Наслідуючи приклад Угорщини, керівництво Болгарії може вдатися до рішучих дій у разі появи потенційних загроз, зокрема й використати можливості її членства в НАТО та ЄС.

Найбільш ефективним шляхом формування позитивного іміджу України в Болгарії як прихильної країни до болгарської історичної діаспори можна розглядати зміну підходів до практичної реалізації етнополітики в місцях компактного проживання національних меншин. Враховуючи, що історично бессарабські болгары мають проросійські симпатії і є російськомовними, необхідним є впровадження малих тактичних кроків для поступового переходу на використання державної української мови, витіснення російського медійного контенту, який домінує в «болгарських селах». Також варто звернути увагу на залучення представників болгарської національної меншини молодшого покоління до активної громадської та політичної роботи. Окремим напрямом роботи може стати соціально-інформаційні кампанії з популяризації історії бессарабських болгар, репресивної політики радянського режиму щодо національних меншин, про наслідки Голодомору 1932–1933 рр. для таврійських болгар, депортацію болгар разом із кримськими татарами з Криму 1944 року, штучного голоду 1946 року для бессарабських болгар та примусове виселення болгарських родин до Середньої Азії тощо. Комплексний підхід до врахування потреб і очікувань болгарської національної меншини в Україні дасть змогу унеможливити підбурювання сепаратистських настроїв серед українських етнічних болгар третіми силами [63]. Ба більше, саме такий всебічний комплекс заходів стане переконливим аргументом на користь толерантного ставлення Української держави до національних меншин. Це сприятиме зміцненню її позитивного іміджу в Болгарії та ефективною протидією негативним демографічним тенденціям в українському суспільстві на тлі останньої хвилі трудової міграції з України до країн ЄС.

Інтерес для подальших досліджень може становити поглиблене вивчення досвіду Болгарії в удосконаленні державної політики щодо збереження національної самобутності болгарської діаспори та підтримання викладання болгарської мови закордоном як важливого складника її публічної дипломатії.

1. Українсько-болгарський додатковий договір. ЦДАВО України, Ф. 2592, Оп. 1, Спр. 71, Арк. 7.
2. Документ № 043. Інтерв'ю на пълномощния министър проф. Д-р Иван Д. Шишманов за Украйна, отпечатано във в. «Камбана», бр. 3139, от 1918. Хакова Е., Москаленко В. Проф. Михайло Иванович Парашчук: украински скулптор и виден обществен деец (1878–1963) // Сборник документи, снимки и публикации Парадигма. – София, 2016. – С. 65.
3. Украинско-български преглед. – 15 ноември 1919 г. – Брой 3. – С. 26–27.
4. Отношенията на националните малцинства в Украйна към Украинската държава // Украинско-български преглед. – 1919. – Брой 2. – С. 20.
5. Грищенко Ю. Болгари в Україні 1920-х – 1930-х рр.: між національними проектами влади й реаліями життя. – Київ, 2018. – С. 246.
6. Паламарчук О. Чмир О. Български език в Украйна: история и съвременост // Списание «Европа 2001». – 2017. – Брой, 3–4. – С. 40–41.
7. Билга М. Политика на България спрямо българите в Украйна през XXI век // Украйна і Болгарія в історії Європи. Збірник наукових праць. – Київ–Софія, 2019. – С. 451.
8. Там само. – С.467–468.

9. Демокрация. 1992. 238 (06.10).
10. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Республікою Болгарія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100_006
11. Договір про дружні відносини і співробітництво між Україною і Республікою Болгарією [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100_003
12. Угода між Урядом України та Урядом Республіки Болгарія про співробітництво в галузях освіти, науки і культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100_001
13. Угода між Міністерством освіти України й Міністерством науки і освіти Республіки Болгарія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100_032
14. Протокол між Міністерством культури і мистецтв України та Міністерством культури Республіки Болгарія про співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100_044
15. Декларація про подальший розвиток та поглиблення співробітництва між Україною та Республікою Болгарія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100_065
16. Протокол між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти і науки Республіки Болгарія про Болградську гімназію імені Г. С. Раковського (Одеська область, Україна) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/100_033
17. Націонална стратегия за българските граждани и историческите български общности по света [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?id=938>
18. Българи по света [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aba.government.bg/?country=73>
19. Регистър на организациите на българи по смисъла на ЗБЖИРБ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.aba.government.bg/index.php?show=registur>
20. *Билга М.* Политика на България спрямо българите в Україна през XXI век // Україна і Болгарія в історії Європи. Збірник наукових праць. – Київ–Софія, 2019. – С. 464
21. Съвет за работа с българите в чужбина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.bg/cat213/Savet-za-rabota-s-balgarite-v-chuzhbina/?fbclid=IwAR0059b3xV4ZcK3QrQdk7H9eUfq5cyuBkwww1Z-wAQWdngvzBFqevfKrCtQw>
22. Фондация Българска памет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bgmf.eu/%d0%b5%d0%ba%d0%b8%d0%bf>
23. Закон за българите, живеещи извън Република България [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2134916612>
24. Закон за българското гражданство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2134446592>
25. Закон за чужденците в Република България [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lex.bg/laws/ldoc/2134455296>
26. Закон за дипломатическата служба [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135565718>
27. Постановление № 103/1993 г. на Министерския съвет (МС) за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/-1088135167>
28. Постановление № 90/2018 г. на МС за българските неделни училища в чужбина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp;jsessionid=E72B1CFE8CDC8E0546CF-B486A182943C?idMat=127012>
29. Решение № 465/2011 г. на МС за създаване на Постоянна междуведомствена комисия по въпросите на образователната дейност сред българите в чужбина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.strategy.bg/PublicConsultations/View.aspx?lang=bg-BG&id=1993>
30. Націонална стратегия за българските граждани и историческите български общности по света [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?id=938>
31. Націонална стратегия в областта на миграцията, убежището и интеграцията (2011–2020) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&id=670>
32. *Миланов Е.* Двадесет години от приемането на постановление за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина № 103/31.05.1993 г. // Да не угасват българските огнища извън България. – Кишенив: «Cu drag», 2016. – С.79–80.
33. Там само. – С. 95–100.
34. Наредба за дългосрочните командировки в чужбина [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mod.bg/bg/doc/drugi/Dlajnosi_chujbina/20180104_Naredba_dulgosr_komandirovki_chuzhbina.pdf

35. *Билга М.* Политика на България спрямо българите в Украйна през XXI век. Украйна і България в історії Європи. Збірник наукових праць. – Київ–Софія, 2019. – С. 462.
36. Роден език и култура зад граница [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mon.bg/bg/175>
37. Про національні меншини: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>
38. Інформаційний бюлетень «Україна». – 1994. – Брой, 8. – С. 4.
39. Інформаційний бюлетень «Україна». – 1995. – Брой, 5. – С. 5.
40. Інформаційний бюлетень «Україна». – 1994. – Брой, 8. – С. 5.
41. Інформаційний бюлетень «Україна». – 1995. – Брой, 1. – С. 7.
42. Вигенин: Підкрепяме интеграцията на Украйна в ЕС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fakti.bg/world/81085-vigenin-podkrepace-integraciata-na-ukraina-v-es>
43. Вигенин: България е готова да подкрепи Украйна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dnes.dir.bg/politika/ukrina-kristian-vigenin-andrey-deshtitza-16226082>
44. Изявление на министър Кристиан Вигенин по повод последните събития в Автономна република Крим [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.bg/bg/news/6497>
45. Конфликт в Украйна ще засегне и България [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dnes.bg/politika/2014/03/02/konflikt-v-ukraina-shite-zasegne-i-bylgaria.217604>
46. Вигенин подкрепи цяла и независима Украйна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://offnews.bg/politika/vigenin-podkrepi-tciala-i-nezavisima-ukrajna-306258.html>
47. Държавният глава проведе телефонен разговор с изборния за президент на Украйна Петро Порошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bgkoleda.bg/new/president/bg/news1964/darzhavniyat-glava-provede-telefonen-razgovor-s-izbraniya-za-prezident-na-ukrayna-petro-poroshenko.html>
48. Предоставяме на Украйна 50 000 евро хуманитарна помощ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fakti.bg/bulgaria/121223-predostavame-na-ukraina-50-000-evro-humanitarna-pomosht>
49. Русия препъна декларацията на ОССЕ за Украйна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.actualno.com/europe/rusija-prepyna-deklaracijata-na-osse-za-ukrajna-news_444648.html
50. Украйна не провежда масова мобилизация на българи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europe.bg/bg/articles/news/2015/02/16/ukrayna-ne-provezhda-masova-mobilizaciya-na-bulgari>
51. Президентът Плевнелиев в Киев: България подкрепя европейската перспектива на Украйна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.bg/news2717/prezidentat-plevneliev-v-kiev-balgariya-podkrepa-evropeyskata-perspektiva-na-ukrayna.html>
52. Посещението на Даниел Митов в Одеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurochicago.com/2015/07/mitov-v-odesa>
53. Президентът Росен Плевнелиев препотвърди ясна, категорична и принципна подкрепа на България за европейското бъдеще на Украйна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.bg/news3299/prezidentat-rosen-plevneliev-prepotvardi-yasnata-kategorichna-i-printsipna-podkrepa-na-balgariya-za-evropeyskoto-badeshte-na-ukrayna.html>
54. България, Гърция, Румъния и Унгария призоваха Украйна да не въвежда ограничения за обучението на майчин език [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mfa.bg/bg/news/15429>
55. Балтажи: Законът за изучаване на майчиния език в Украйна няма да засегне българското малцинство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tvevropa.com/2017/09/baltazhi-zakonat-za-izuchavane-na-majchিনিয়া-език-v-ukrajna-nyama-da-zasegne-balgarskoto-maltsinstvo>
56. Главчев: Образователният закон в Украйна не ощетява българското малцинство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.bg/int-politics/glavchev-obrazovatelniyat-zakon-v-ukrayna-ne-oshtetyava-balgarskoto-maltsinstvo.html>
57. Поддържането на връзката с българите, живеещи в чужбина, и защитата на техните интереси е сред приоритетите на Народното събрание, заяви Димитър Главчев в Украйна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.parliament.bg/bg/news/ID/3979>
58. България и Украйна се договориха за разширяване на изучаването на български език в украинските училища [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mon.bg/bg/news/2812>
59. Про забезпечення функціонування української мови як державної [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19>
60. Външните министри от ЕС обсъдиха Украйна, Сирия и Венецуела [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mfa.bg/bg/news/20565>

61. Новият украински президент на лична среща с вицето Марияна Николова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.24chasa.bg/mnenia/article/7463268>
62. Міністри освіти і науки України і Болгарії підписали Декларацію про права болгарської національної меншини навчатися рідною мовою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bulgaria.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/64580-ministri-osviti-i-nauki-ukrajini-i-bolgariji-pidpisali-deklaraciju-pro-prava-bolgarsyko-ji-nacionalynoji-menshini-navchatisya-ridnoju-movoju>
63. СБУ затримала нових учасників «Народної ради Бессарабії» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/society/2015/06/17/308522_sbu_zatrimala_novih_uchasnikiv.html

Anna TERTYCHNA,
Counsellor,
Embassy of Ukraine in the Republic of Bulgaria

THE BULGARIAN NATIONAL MINORITY IN UKRAINE IN BULGARIA-UKRAINE RELATIONS: THE IMPACT ON UKRAINE'S IMAGE IN BULGARIA

Abstract. The article deals with the issue of respect for the rights of the Bulgarian national minority in Ukraine as an element of Ukraine's positive image in Bulgaria. The author analyses the treaties in force between Ukraine and Bulgaria governing relations inter se with regard to the rights of Bulgarian and Ukrainian citizens of Ukrainian descent and the Bulgarian legal basis of the state policy in respect of overseas Bulgarians. The article examines the influence of the Bulgarian national minority issue on the political dialogue between Ukraine and Bulgaria. Special attention is attached to ensuring the language rights of Ukrainian ethnic Bulgarians as part of the recent changes in Ukrainian legislation.

Keywords: Ukraine, Bulgaria, Ukraine-Bulgaria relations, rights of the Bulgarian national minority, positive image of Ukraine.